

H > Články > Kánon 2.0: Odejdi, odejdi!

Dovnitř čísla

KÁNON 2.0: ODEJDI, ODEJDI!

Co mohu napsat do rubriky o diverzitě v literatuře, když je válka a když tolik lidí tvrdí, že právě takové věci najednou nejsou důležité? Především to, že důležité jsou, že solidarita je jen jedna, že volat po svobodě a lidských právech nejde jen přes plot. A že ke skutečné solidaritě se nejsnáze dobereme, když se pokusíme vzájemně se chápat, a že k tomu je literatura jako stvořená.

Strašně by se teď hodilo napsat sloupek o ukrajinské literatuře, především pak české literatuře autorek a autorů původem z Ukrajiny. Je na místě chtít ji objevovat a vyzvedávat, stejně jako je to na místě u literatury romské nebo vietnamské, a je trochu ostuda vidět, jakou vlnu zájmu — které jsem součástí — vyvolala až válka. Kdybych nestudovala stejné gymnázium jako básnířka Marie Iljašenko (a nepůsobila s ní v redakcích studentských časopisů, u kterých myslím obě doufáme, že už nejsou k nalezení), nejspíš bych znala její jméno, možná i básně, ale asi bych nikdy neslyšela poezii recitovanou v ukrajinštině, nepřečetla bych si reportáže Oleha Kryštopy, Ukrajina by pro mě měla úplně jinou tvář. Připadá mi to přirozené, ale jen do momentu, než si uvědomím, že podobně uvažují všichni ti, kdo dnes obhajují selektivní solidaritu a ochotu pomáhat jen těm, kdo jsou jako my a koho přece všichni známe. Spoléhat se v případě budování

empatie a vytváření světonázoru jen na osobní zkušenost nestačí, a jestli tuhle zkušenost umí aspoň trochu nahradit literatura, musí být co nejpestřejší, ať už jde o jakýkoli aspekt identity.

seriál Kánon 2.0

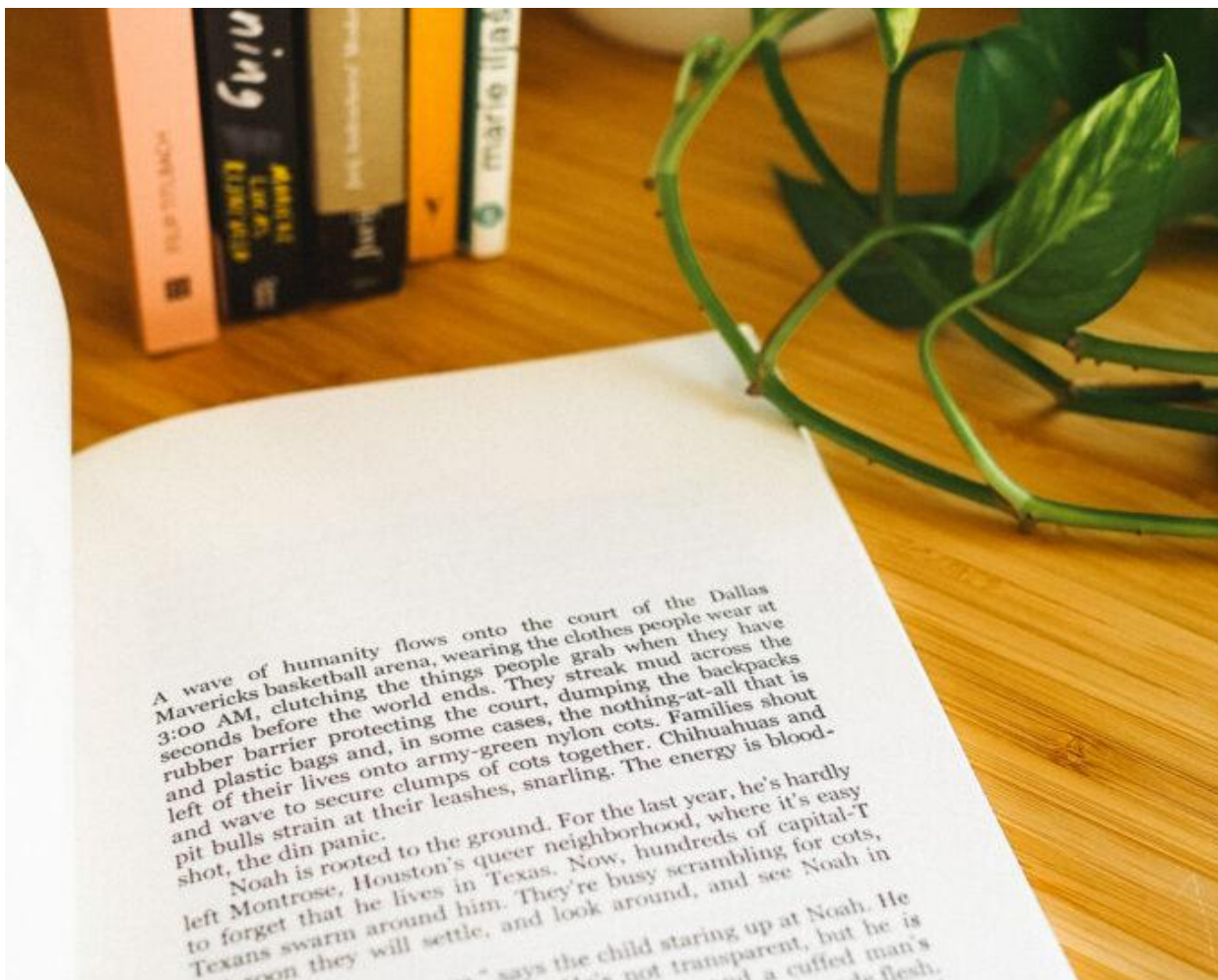
Původně jsem chtěla psát o nebinárních literárních osobnostech, od kterých by se můstek k Ukrajině mohl zdát jako ten příslovečný, oslí. Nedokázala jsem se po začátku invaze soustředit na nic, už vůbec ne na čtení. Řekla jsem si, že vyzkouším ten neustále skloňovaný útěk do jiných světů. Měla jsem totiž za to, že kniha Sim Kern, kterou jsem k tématu měla nachystanou, bude o vesmíru, když jejich manžel pracuje v NASA a když jsem se o jejich tvorbě doslechla díky [twitterové poezii](#) — tu takto označil a do češtiny přeložil Martin Vrba a Kern v ní píše o tom, že utíkat před klimatickým infernem do kosmu je nesmysl.

Novela *Depart, depart!* ovšem není sci-fi, ale cli-fi, neodehrává se ve vesmíru, ale v Texasu a hned první stránky ukazují, že spojnice mezi současným děním a textem je poměrně pevná. Z úvodních odstavců musí každému, kdo byl v posledním měsíci například na hlavním nádraží v Praze, přejít lehký mráz po zádech. Popisují davy lidí proudící do úkrytu — konkrétně na basketbalový stadion — oblečených tak, jak stihli utéct, s pár nezbytnostmi, se svými psy a obrovskou nejistotou. Hurikán zničil přehradu a s ní i celý Houston, lidi se sjíždí na místa, která ještě nejsou pod vodou, ale nemohou jet zase moc daleko, protože z druhé strany se šíří požáry. Místní se jim snaží pomáhat, velmi záhy se ale začne ozývat, že už toho bylo moc a že sami mají málo. Je to pravda, jídla se nedostává nikomu. Nenávist, která začne vyvěrat na povrch, se ale netýká jen zdrojů, ale taky faktu, že solidaritu potřebují i trans lidi, gayové nebo černošští teenageři. A brzy se objeví první poloautomatická zbraň.

Objeví se ale také zvláštní průsvitná postava, kterou vidí jen hlavní hrdina Noah. Celý příběh se tím rozšiřuje do spirituální roviny, když se Noah pokouší zjistit, jestli to s ním duch myslí dobře, když skrze něj začne ohledávat svoje židovské kořeny a když spolu s nimi najde i prostor za hranicemi dvou biologických pohlaví. Na pozadí klimatické a humanitární krize se odehrává i krize lidskosti, otevřeně se tu mluví o privilegiích i o všemožných předsudcích, kterým se nevyhne nikdo, i kdyby nakrásně vyhrál „olympiádu útlaku“, jak v knize říká Elena, trans čtyřicátnice tmavé pleti.

Sim Kern píše o solidaritě, o naději, o tom, co dokáže komunita lidí, kteří se i v krizi rozhodnou jednat. Ale taky o tom, jak snadno je možné zničit křehkou a čerstvě zrozenou důvěru, o lidech, kteří neváhají zneužít jakékoli situace, nebo o těch, pro které solidarita nikdy nebude zahrnovat ty, kdo se liší. Genderová identita tu hraje zásadní roli, text citlivě přibližuje, čemu všemu musí LGBTQ+ lidé čelit a o co složitější je jejich situace v krizi. Zároveň má ale příběh i snadno zobecnitelný rozměr a paralel se současnou situací je tu opravdu dlouhá a tísnivá řada.

Novela Sim Kern v češtině nevyšla, další nebinární osobnosti jsou tu ale známé — Akwaeke Emezi, Marieke Lucas Rijneveld či Maia Kobabe. Filip Titlbach v knize *Byli jsme tu vždycky* vede rozhovor s jazykovým lektorem Atrinem Matušíkem, který kromě vlastní životní zkušenosti s nebinaritou jako jazykový lektor mluví i o vývoji češtiny za hranice dvou gramatických rodů, v knize je také rozhovor s aktivistkou, youtuberkou a vývojářkou Lenkou Královou ze spolku Trans*parent. Beletrie i non-fiction přibližují, jak zásadní jsou takové „vymoženosti“ jako stejná práva pro všechny a nulová tolerance k násilí a diskriminaci. To, co se někomu může zdát jako zbytečnost, je pro někoho jiného podmínka, která umožňuje důstojný a bezpečný život. „Někteří lidé mi naštvane píšou, proč nepomáháme většině a řešíme nějaké marginality. Jenomže to, co nás odlišuje od Putina, je lidskost,“ řekla Kateř Tureček z Trans*parentu v rozhovoru pro Alarm.

Dávat lidskost a lidská práva stranou, protože je válka — ve které se

bojuje za svobodu — to by byl přece protimluv. V mém okolí probíhají dlouhé debaty o tom, kam se mohou práva menšin na Ukrajině ubírat, pokud zvítězí. Malují se černé scénáře, pokud bude agrese Ruska pokračovat, spekuluje se o tom, kam by Zelenskyj v EU směřoval, když k němu jako první přijela zrovna konzervativní delegace, z nichž by se, pokud jde konkrétně o LGBT tematiku, dal za nejliberálnějšího považovat právě ukrajinský prezident. Všichni čtou více zpravodajství než beletrie. Já taky. Místo Instagramu proklikávám v telefonu Duolingo s ukrajinštinou. Čtu alespoň rozhovor s Jurijem Andruchovyčem a jeho Moskoviádu. Snažím se neztrácet naději, když přemýšlím o tom, jak to vlastně bude s tou naší náhlou solidaritou a vítáním lidí na útěku, jak dlouho nám to vydrží a kdy se to konečně začne týkat všech lidí, kteří utíkají před nebezpečím, i těch, kteří nemají pleť a vlasy jako my. Taky bedlivě sleduji, kdo je ochotný ihned házet LGBT, ženská — prostě lidská práva přes plot, jakmile má záminku, i když to nedává sebemenší smysl, i když právě tyhle hodnoty Putin nenávidí a právě takovou nenávist šíří dezinformační média jedním dechem s ruskou propagandou.

Asi mi to moc nedrží pohromadě, tuším ale, že to většina z nás má stejně a navzdory upřímné snaze vím, že si nedovedu ani představit, jak se cítí ti, kdo mají na Ukrajině blízké nebo kus sami sebe. Nebo jak se cítí ti, koho kvůli barvě kůže nebo písmenu M v občance málem nenechali z války utéct. Poslouchám další úžasnou nebinární osobnost, Kae Tempest, jejichž citlivé texty mluví o strachu, o nerovnostech, o pracovním vykořisťování i o lásce. Následuje směsice úryvků z děl, díky kterým cítím i něco jiného než beznaděj, třeba to budete mít stejně.

Věnem jsem dostala nejrychlejší lodě
bezpočet košil a umění vstát a jít
a svůj domov si nést
všude s sebou

Marie Iljašenko, *Sv. Outdoor*, Host 2019

„Bude, čo má byť. Z Ukrajiny, z nás i z vás. V jednom som si stopercentne istý — ak pomáhate Ukrajine, pomáhate predovšetkým sebe.“

Jurij Andruchovyč, *Šče ne vmrela i ne vmre*, Absynt 2014

„Je to vážně úžasné,“ povídá Elena, jen co muž zmizí za rohem uličky, „že i v tomhle všem najdou dost energie na to, aby nás nenáviděli.“

Sim Kern, *Depart, depart!*, Stelliform Press 2020

Nic z toho není psané v kameni
Proud je rychlý, ale tok řeky se nemění
A cítím, jak se věci dávají do pohybu
I když už nemůžu, i když se lámu
Stojím na nádraží, pláču
Protože vidím vaše tváře

Kae Tempest, *People's Faces*, 2019

Autorka je spolutvůrkyní podcastu *Do slov spolu* s Ondřejem Lipárem.

30/03/2022 | [téma](#)

[Barbora Votavová](#)

Pošleme vám každý měsíc
to nejzajímavější na e-mail

e-mail

Přihlásit k odběru

H7O | Časopis Host 7 dní online Články

Časopis

Hostcast

O nás

Obchod

Kontakt

Předplatné

Nejčastější dotazy | GDPR a podmínky soutěže | Obchodní podmínky

Spolek přátel vydávání časopisu HOSTRevue Host vychází s laskavou finanční podporou
Beethovenova 25/4
657 42 Brno-střed
objednavky@casopishost.cz
+420 775 995 695

Ministerstva kultury ČR, Státního fondu kutury ČR
a statutárního města Brna.

